

Místa mého mládí

První obytný dům po stržení hradeb je známá Komutovka, kterou si dal postavit majitel prosperujícího povoznictví Alois Stuchlík., hrdina pentologie Vladimíra Neffa pod jménem Martin Nedobyl. Na pravé straně ulice se od roku 1864 stavělo ve dvou etapách, díky pokrokovému vedení města Prahy primátorem V. Bělohorským, další obecní plynárna. (První byla v Karlíně.) Plynárna rozsvítila Žižkov 16. září 1867.

S touto stavbou souvisí zpráva, která se týká Krocínovy kašny ze sliveneckého mramoru z roku 1591, která stávala na Staroměstském náměstí. Přes protesty obyvatel byla roku 1862 zbořena a potom delší dobu ležela rozebrána na kusy v Obecním dvoře. Nakonec byla tajně odvezena na 40-ti vozech na Žižkov a zazděna do základů žižkovské plynárny. Tato varující událost se později stala podnětem pro rozvíjení myšlenky ochrany památek.

Ještě připomenou druhou událost v souvislosti se Žižkovem, která zasáhla do vzhledu Staroměstského náměstí, a to stržení Mariánského sloupu žižkovskými hasiči z Obecního dvora v Chelčického ulici na popud Franty Saueru.

Po postavení plynárny v Michli byla výroba plynu na Žižkově ukončena a plynárna zbourána. Na jejím místě byl postaven první pražský „mrakodrap“, a to v letech 1930 – 1934 podle architektů Josefa Havlíčka a Karla Honzika. V návrhu byly použity moderní prvky jako ocelový skelet, průběžná okna, klimatizace, standardizace půdorysů. Základ tvořila kancelářská buňka o rozměrech 3, 4 x 5, 6 metrů. Kanceláře však byly mnohem větší. Postavením budovy vznikla dominanta východní části Prahy.

Po dostavění budovy vznikl základ náměstí, který ještě doplnily učňovské školy primátora Baxy, dnes náměstí Winstona Churchilla. Od vzniku náměstí existovaly plány, jak ho upravit. Omezujícím činitelem byla železnice a její viadukty. Proto například v 50. letech 20. století se mluvílo o zrušení nádraží Praha – střed a o vybudování mohutného náměstí Budovatelů. Nic takového se však nikdy ne-

stalo. Teprve nyní se křižovatka U Bulhara a přilehlá část Seifertovy ulice mění v moderní čtyřproudovou vozovku.

Prostor za budovou sloužil nejprve hlavně jako stanoviště cirkusů a různých atrakcí. V době 2. světové války byla zde postavena hasičská zbrojnice a škvárové hřiště Plincnerovy jedenáctky. V 60. letech byla zbourána a začala výstavba stadionu Viktorie Žižkov.

Naproti stadionu stojí budova, ve které má nyní úřadovny Obecní úřad městské části Prahy 3. Před rokem 1918 zde byl C. k. soud, včetně věznic.

Na stejné straně ulice pak za pozornost stojí dvě třímetrové postavy Egyptánek, stojících před vchodem do bývalého biografu Kosmorama, později Obzor. Nyní je tam fitness – centrum. Poněkud výše je budova hotelu Tichý, nyní Ariston. V sále tohoto hotelu byl bohatý sportovní a společenský život.

Ještě výše na druhé straně stojí kostel sv. Prokopa, který byl vysvěcen v roce 1903. V letech 1992 – 1997 byl zrestaurován a zrekonstruován.

U stanice tramvaje Lipanská je jedna zajímavost, o které málokdo ví, totiž, že v č. 48 byla Žižkovská synagoga, později tam byla modlitebna a nyní je tam zubařská ordinace.

U Lipanské ulice začíná ulice Táboritská. Té se velmi dotkla asanace, která začala bouráním domů. To je roh Kubelskovy a Táboritské, kde byl činžovní dům, v němž byla kancelář kamenické firmy Pupp a vedle lékárna. V 60. letech zmizelo náměstíčko u Lupáčovy ulice – u školy, v místech dnešního obchodního střediska Julius Meinel. V těchto místech stál dům s hostincem U lípy, který byl znám jako hospoda anarchistů. Do náměstíčka ústila ulice Baranova, na jedné straně byl pension Rodina, který sousedil s dřevařskou školou. Na straně ulice k Olšanům to byl dům, kde byl pekař Drahotinský. Ulice pokračovala dvěma činžovními domy a Olšanskou školou, kde se začalo vyučovat v roce 1838.

Na rohu Sudoměřské byla dílna družstva Safesia, která byla koncem 50. let zbourána

a nahradil ji park. Naproti byl hostinec Na Smetance, který byl sídlem pěveckého sboru Smetana. Ten zanikl v roce 1940. Hostinským zde byl pan Smolík. Byl znám hlavně mezi řidiči tramvají č. 2 a 7. Konečná „dvojky“ byla na Floře u hostince Na křižovatce a konečná „sedmičky“ byla u nákladového nádraží. Byli to právě tramvajáci „sedmičky“, kteří u hostince Na Smetance zastavovali, když jeli na konečnou, koupili si pivo a když pak jeli opačným směrem, opět zastavili, aby vrátili půllitry.

Táboritská ulice pokračovala k Olšanům. Činžovní domy tam stojí dodnes, s tím rozdílem, že jejich vchody byly asi metr nad úroveň Táboritské, a proto ulice byla užší a měla dva chodníčky výškově rozdílné.

Na levé straně, na rohu Lupáčovy a Táboritské stál dům, ve kterém bylo papírnictví paní Malíkové, která měla u nás školáků velký respekt, protože když nás přistihla při nějaké nepravosti, řekla to svému manželovi, který byl učitelem v protější škole a ten si to s hříšníkem vyřídil.

(Je namístě, abych se zmínil aspoň o některých učitelích, kteří mi zůstali v paměti. V první řadě to byl pan ředitel Karel Tupý. Ten stál u zrodu žižkovských fotografií a žižkovského Orla. Pak paní učitelka Dušková. Na měšťance vzpomínám na manžele Jakoubkovy, učitele Černého, Švece, Ksandra, Tateru a další.)

Tento dům byl v této oblasti první odstřešen, a to hlavně pro svou porušenou statiku,

zapříčiněnou ražením kolektoru z Fibichovy ulice do nové budovy u Nákladového nádraží.

Dům sousedil se stájemí Güttlingova statku (Žižkovské listy č. 20 z 12/03). O tomto statku jen dvě poznámky. Vlastní statek po nákladné rekonstrukci sloužil ČSAV. Politickým rozhodnutím byl bez stavebního povolení rozstráňen, aby ustoupil Ústřední škole ROH (dnešní hotel Olšanka).

Protože Táboritská ulice měla nedostatečnou kanalizaci, docházelo při průtržích mračen k jejímu zatopení, a to hlavně v místech Güttlingova statku, který byl značně pod úrovní ulice.

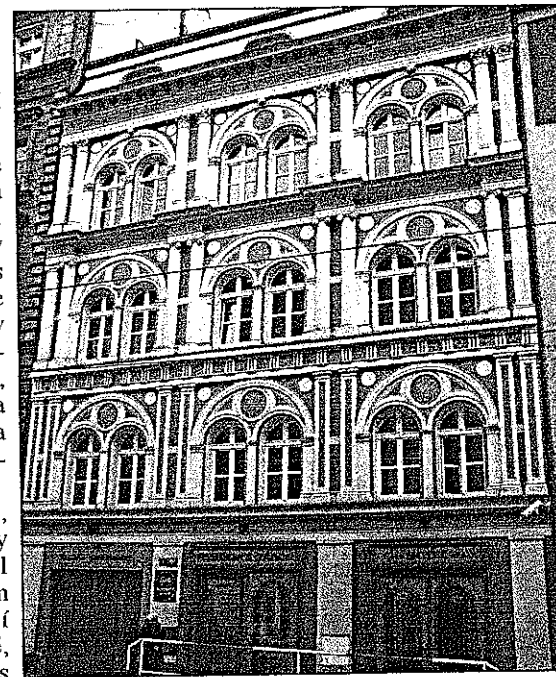
Pokračováním ulice bylo několik domů, ve kterých byly například Kočvarova knihtiskárna, uzenářství paní Holinkové, Šotolovo cukrářství, které bylo po roce 1989 obnoveno v Čajkovského ulici, ale zase zaniklo.

Dále zde byla dílna Horákových chladičů stroje. Tato

firma stále existuje a má sídlo na severu.

Dále byla trafika pana Rambouska, železářství, holič a kamenosochařství. Dva další domy byly původní z obce Volšany. Na rohu do Nekvasovy ulice bylo kamenosochařství. V Nekvasově ulici byla továrnička Pařík – pera. Přes ulici byl domek z původní zástavby, zahradnictví a hostinec U zeleného stromu.

Aby Olšanské náměstí bylo v dnešní úrovni, bylo potřeba ho zvýšit. Proto v 60. letech byla celá Táboritská ulice a Olšanské náměstí upraveny do dnešní podoby. Při této úpravě zmizela i Návkasova ulice a nahradil

Architekt: Ignác Ullmann z r. 1884

Foto: archiv KPŽ

la ji ulice Prokopova. Současne vzniklo i nove odvedeni deštových a odpadnich vod z prostor Táboritské ulice, Olšanského náměstí a hřbitova. To umožnilo zasypaní Olšanského rybníčka, kde jsme se i vzdor špinavé vodě koupali a rybáři chytali dafnie pro své rybičky. V době okupace jsme zde i podnikali – pro návštěvníky hřbitova jsme nabírali vodu do konví.

Z Nákvasovy ulice vedly schody na kopec sv. Kříže. U těchto schodů stály tři domy, samozřejmě s hospodou Na schůdcích.

Po přečtení knihy Emila Vachka Bidýlko jsem si celý děj umístil do domu č. p. 660, kterému se také říkalo „severní točna“. Bidýlkem pak byla pavlač prvního patra zadního traktu, ze které se scházelo do pěti maličkých kuchyní.

Od těchto domů směrem k Olšanskému rybníku je dodnes vila básníka S. K. Neumanna. Stály tam hospodářské dvory, které sloužily jako stáje povozníkům a dvěma zasilatelským firmám Albín Fidler a Josef Holan. Bydlela tam rodina první manželky našeho prezidenta Václava Havla Olgy.

Vraťme se do ulice Sudoměřské. Tato ulice postavením panelové fronty domů ztratila spojení s Táboritskou ulicí a je, jako celá spodní část domů, přístupná pouze Křišťánovou ulicí. Ulice se jmenuje podle obce Sudoměř u Strakonice, kde Žižka v roce 1420 zvítězil nad vojsky železných pánů. V době okupace byla přejmenována na ulici Sudoměřickou podle stejnojmenné obce u Tábora.

Dříve byl v této ulici velmi čilý ruch: děti, řemeslníci a nakonec i „drbný“ oživovali ulici od rána do večera.

V prvním domě na levé straně byla fara kostela sv. Rocha, kde sídlili pan farář Bejček a kaplan Vojáček. Mnoho mých vrstevníků, včetně mne, chodilo ministrovat. V dalších domech byli např. uzenář Multerer, krejčí Hanzal, kulturní středisko s kulečníkem, hostinec U Zikmundů. Zeť pana Zikmunda byl jeden z prvních padlých v květnové revoluci 1945 u budovy rozhlasu. V dalším domě byla výrobní lustrů pana Caudra. V tomto domě bydlil pan Smola, který byl funkcionářem sportovního sdružení úředníků Karlín, jež hrálo svá utkání na hřišti v Biskupcově ulici a mnoho tatínků a dětí tam trávilo svá neděl-

ni dopoledne. Švagr pana Smoly také padl u rozhlasu. Pro nás děti byl velmi přitažlivý koloniál pana Macháčka. Tato strana ulice patřila však hlavně truhlářům, kteří měli své dílny ve dvorních traktech domů. Tesařství pana Spejchala a dílny pana Vedrala, Pechara a dalších. Rohový dům býval „domem hrůzy“ a v roce 1939 byl zbourán. Na jeho místě byla stavba a v ní kantýna, kterou provozovala paní Brožňáková, která se potom stala nájemkyní hostince U babičky v této novostavbě.

Na pravé straně ulice byl ve sklepní dílně lakýrník a mandl paní Myslíkové, „která si často vyžehlila ruce“ (strčila ruku mezi válce). Dále byla drogerie pana Záruby, krámk paní Kozové, která prodávala pouze nalévané mléko (nalévalo se sběračkou) a pečivo. Pro mléko se chodilo s konvičkou. Když byly dva sváteční dny za sebou, musela mlékařka druhý den otevřít a prodávat, protože mléko bez konzervace by se zkazilo. Dále sídlil uhlíř pan Hrach, holič Šidlík, který střihal nás kluky za dvě koruny, švec Smutný, řezník Hubvert a koloniál pan Hájk. To všechno byli živnostníci v naší ulici. Byli tu i jiní – jen namátkou paní Pechová, Tůmová, Veselá, pánové Hamr, Hron, Rada, Kříž a mnoho dalších, kteří patří do této ulice.

Když jsem si toto vyprávění připravoval, přemýšlel jsem, proč si ta jména tak dobře pamatuji. V první řadě to byla družnost obyvatel ulice, kteří si vzájemně pomáhali, jak jen mohli. Například pan Hubvert daroval krev mému spolužákovi a tak mu zachránil život, prostřednictvím dětí jsme se seznamovali s jejich rodiči. V domě č. 48, v němž jsem bydlel, nás bylo 20 dětí. Protože ulice byla bez aut, neexistovala televize, počítače a jiné takové zábavy, trávili jsme všechnen volný čas na ulici. Domy, které se nezamykaly, poskytovaly nám mnoho míst pro naše hry.

Své vyprávění bych tedy skončil a použiji k tomu slova paní Olgy Havlové: „Nejsem filozof, jen nesnáším lidi, kterým se u nás říkalo „padouři“. Taková, co myslí jen na sebe a nic kolem nich je nezajímá. Počítají, kolik vydělají, přemýšlejí, jak to utratit, co koupit, jestli jít tam, nebo jinam.“

Takové jsme v naší ulici nenašli.

Jan Schütz

Žižkovský profesor

Žižkov býval většinou v povědomí občanů Prahy zapsán jako čtvrt' lumpů. Nechci teď vysvětlovat, jak Žižkov k té pověsti přišel, ale raději chci klást důraz na významné osobnosti, které na Žižkově působili. Zmíním se o profesoru Lakomém.

František Lakomý, profesor reálného gymnázia na Sladkovského náměstí se narodil 28. dubna 1881. Působil na Středních školách ve Valašském Meziříčí, v Místku, v Brně a nakonec na Žižkově. V době působení na gymnáziu na Žižkově vykonával současně inspekci na Ukrajinském gymnáziu, které v té době sídlilo v Řevnicích. 1. listopadu 1930 odešel z funkce profesora ze zdravotních důvodů.

Za 1. světové války nastoupil do ruských legií a byl osobním tajemníkem generála M. R. Štefánika. Byl činný v různých organizacích. Psal články o školních věcech, také o věcech legionářských, zvláště o M. R. Štefánikovi. Za manželku měl Olgu, rozenou Hullovou, děti Lubomíra a Zdeňka. Psal pod pseudonymem Oleškin.

Ing. Antonín Pavel se v článku o ministrovi generálovi Milanovi Rastislavovi Štefánikovi v knize Štefánikův memoriál o Františku Lakomém zmiňuje takto: „Byl jsem tehdy (Tjumeni, 16. 12. 1918) v druhé polovici prosince přidělen do vlaku ministrova jako zpravodaj našeho listu a naší telegrafní kanceláře. S politickým plnomocníkem bratrem Bohdanem Paulů, osobním lékařem ministrovým, bratrem majorem dr. Mandausem a velitelem vlaku, bratrem kapitánem Berkou, strávil jsem ve vagoně, susedícím s oním, v němž žil Štefánik, dvě neděle. U oběda jsme se scházeli v restauračním vagoně s francouzskými důstojníky, přidělenými k ministrovi; jeho sekretář br. Lakomý, osobní lékař i mnozí jiní, byli mně pramenem ke studiu osobnosti velkého muže.“

Profesor Lakomý vlastnil „Revoluční medaile z 1. světové války“ a „Francouzské čestné medaile s meči“.

Jiřina Polanecká

Znak a vlajka městské části Praha 3

V roce 2003 se městská část Praha 3 dočkala oficiálně vlastních symbolů. Do té doby používala historické znaky někdejších měst Žižkova a Královských Vinohrad a také symbolické prapory těchto pražských čtvrtí, které byly zavedeny v roce 1927 současně s novým velkým znakem hlavního města Prahy. Používání dvou znaků i praporů bylo velmi nepraktické. Navíc vinohradské symboly mohla stejně tak používat

i městská část Praha 2, ve které leží většina vinohradského katastrálního území (212 ha, zatímco ku Praze 3 patří jen 65 ha vinohradského území). Zavedení jediného znaku a jediné vlajky pro Prahu 3 bylo nelehkým úkolem. Žižkov i Vinohrady byly v minulosti významnými pražskými čtvrtěmi a přestože Praze 3 dnes jednoznačně dominuje Žižkov (534 ha), bylo žádoucí, aby v novém symbolu byly zastoupeny

i Vinohrady. Historické znaky obou měst byly všeobecně známé.

Město Královské Vinohrady získalo svůj znak erbovním privilegiem ze 7. února 1890, Žižkov o něco později – 20. května 1898. Znaky obou měst byly ve svém základním pojetí poměrně podobné. V obou případech byla ústředním motivem znaků v červeném štítě stříbrná hradební zeď s bránou, ve vinohrad-

ském znaku s otevřenými zlatými vraty a zdviženou zlatou mříží, v žižkovském znaku prázdná. Ve vinohradském znaku byly dvě věže, mezi kterými stál sv. Václav držící v pravici vinný hrozen a na levém rameni červený štítek s českým lvem. V žižkovském znaku byla

věž jediná, zato doprovázená dvěma postavami – králem Karlem IV. a Janem Žižkou. Po stranách brány bylo po jednom keři vinné révy. Dodejme ještě, že ve vinohradském znaku byly stínky hradební zdi i věží zlaté. Použitím reálných postav české historie jsou oba znaky, i přes svůj velký národní obsah, projevem heraldického úpadku.

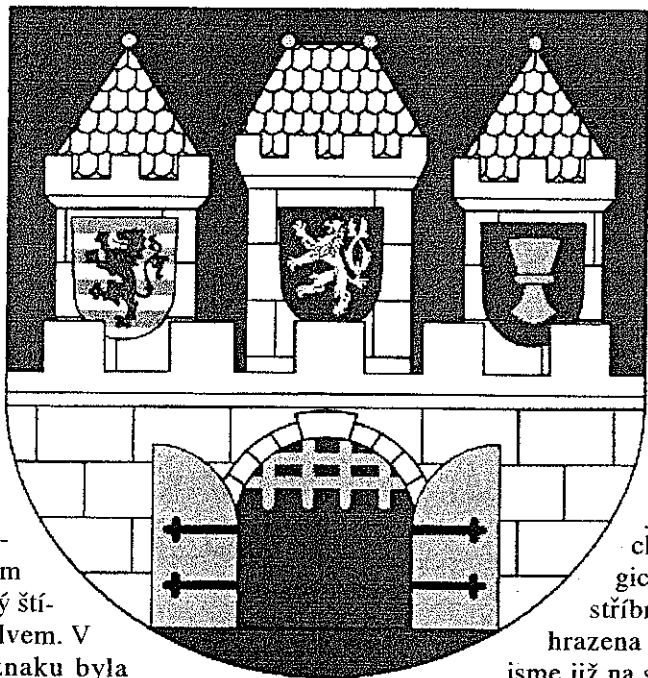
Ačkoliv uplatněním zlata byl vinohradský znak barevně jednoznačně pest-

řejší, symbolický vinohradský prapor pro klenot znaku hlavního města Prahy byl rozdělen do čtyř vodorovných pruhů, střídavě stříbrných a červených, kdežto žižkovský prapor byl uspořádán do tří vodorovných pruhů, stříbrného, zeleného a červeného, ačkoliv zelenou barvu najdeme u obou znaků zhruba ve stejném rozsahu – na nepodstatném pažitu a listech vinné révy. Jak již bylo uvedeno, začala městská část

Praha 3 používat oba znaky a dosavadní symbolické prapory byly poprvé od svého zavedení v roce 1927 vyvěšovány i v praxi, jen byla v duchu vexilologických pravidel stříbrná barva nahrazena bílou. Jak

jsme již na stránkách našeho zpravodaje před časem psali (ŽL č. 10/červen 2001), zásadní nevýhodou žižkovského praporu byla jeho totožnost se státní vlajkou Bulharska.

Návrhy nových symbolů Prahy 3 vypracoval heraldik PhDr. Milan Buben. Ve znaku uplatnil jako základní myšlenku fakticky součet věží z obou historických znaků – trojice věží tak připomíná nejen oba znaky, ale především číslovku 3 ve jménu městské části.

Městská brána byla v zásadě převzata z vinohradského znaku, tedy s otevřenými zlatými vraty s černým kováním a zdviženou zlatou mříží, včetně nadbytečného zeleného pažitu. V novém znaku nebylo možné použít historické postavy sv. Václava, Karla IV. a Jana Žižky. Důvodem byla především jejich neheraldická podstata (heraldika má pracovat pouze s obecnými figurami), ale stejně pro ně už mezi věžemi ani nezbyvalo místo. Autor znaku proto umístil na jednotlivé věže štíty znaků, které se k postavám vázaly – na střední věž dal český znak, tj. stříbrného dvouocasého lva v červeném poli (připomíná postavu Karla IV. ze žižkovského znaku) a na krajní věže stříbrný štítek s černou plamennou svatováclavskou orlicí (připomínající sv. Václava ve vinohradském znaku) a stříbrný štítek s červeným kalichem (připomínka Jana Žižky v žižkovském znaku).

Milan Buben navrhl také tři varianty praporu Prahy 3. První tvořilo pět vodorovných pruhů, bílý, zelený, červený, bílý a zelený. Horní tři pruhy tedy představovaly celý historický prapor Žižkova, zbývající dva pruhy byly odvozeny od vinohradského praporu. Druhý návrh představoval prapor rozdělený v žerďové polovině na tři vodorovné pruhy, bílý, zelený a červený, ve vlajčící polovině na čtyři vodorovné pruhy, střídavě bílé a červené. I zde tedy šlo o sloučení obou historických praporů, i když z vexilologického hlediska nepřilíš vhodné. Třetí návrh představoval pět vodorovných pruhů, zelený a střídavě bílé a červené. Rada městské části schválila navržený znak a třetí variantu praporu na doporučení zvláštní pracovní skupiny 13. června 2001 usnesením č.

431 a následně doporučené návrhy schválilo i zastupitelstvo městské části.

Rada hlavního města Prahy schválila návrhy znaku a praporu 18. září 2001 usnesením č. 1497 a postoupila je v souladu se zákonem k definitivnímu udělení Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky, kde je posoudil odborný orgán – podvýbor pro heraldiku a vexilologii. Ten v návrhu shledal některé nedostatky. Nejzávažnějším bylo použití stříbrných štítků na stříbrných věžích, čímž došlo k porušení jednoho ze základních heraldických pravidel. Toho si byl zřejmě vědom i autor, který se pokusil v definitivní kresbě zvýraznit stříbrné štítky tak, že je nakreslil bílé, zatímco věže ponechal stříbrné. (Tím ovšem opět došlo k porušení heraldických pravidel – bílá nahrazuje často z praktických důvodů stříbrnou, není však možné, aby se ve znaku objevilo současně jak stříbro, tak bílá barva.) Dalším důvodem k zamítnutí znaku byla i nevhodná kombinace barev štítku, kterým byl symbolicky připomenut Jan Žižka. Červený kalich ve stříbrném poli je znakem Československé církve husitské, a jako platný církevní symbol proto nemůže být použit ve znaku městské části. Současně bylo městské části doporučeno, aby zvažila vhodnost navrženého praporu, za jehož základ byl vzat celý prapor Vinohrad, ačkoliv naprostou většinu území Prahy 3 tvoří Žižkov. Podvýbor pro heraldiku a vexilologii navrhl, aby se praporem Prahy 3 stalo pět vodorovných pruhů, červený, bílý, zelený, bílý a červený, v poměru 1:1:2:1:1. Návrh akceptoval barvy obou čtvrtí a jeho výhodné symetrické uspořádání bránilo případnému chybnému stranovému obrácení.

Ačkoliv orgány Prahy 3, rada i zastupitelstvo, vzaly odborná doporučení podvýboru pro heraldiku a vexilologii na vědomí již v prosinci 2001, trvalo vypracování nového návrhu znaku více než rok. Teprve 20. února 2003 schválilo zastupitelstvo městské části Praha 3 svým usnesením č. 42 nový návrh obou symbolů.

Změny znaku ve výsledné podobě spočívaly v nahrazení původních štítků na krajních věžích novými – místo svatováclavské orlice se nyní objevil červený lucemburský lev v sedmkrát modře a stříbrně děleném poli (připomíná

Karla IV., který byl příslušníkem lucemburského rodu), štítek připomínající Jana Žižku byl nově červený se zlatým kalichem. Český lev na prostřední věži byl nově svojí symbolikou přisouzen sv. Václavovi, protože v historickém znaku Vinohrad má tato postava na rameni právě český znak. Prapor byl schválen v podobě navržené podvýborem pro heraldiku a vexilologii.

Návrhy znaku a praporu musela znovu projednat i rada Zastupitelstva hlavního města Prahy. Ta je schválila 20. května 2003 usnesením č. 0682 a postoupila parlamentu. Protože oba symboly byly po odborné stránce bezchybné, doporučil je podvýbor pro heraldiku

a vexilologii na svém zasedání 28. května 2003 k udělení předsedou Poslanecké sněmovny. Ten tak oficiálně učinil svým rozhodnutím č. 23 ze dne 18. června 2003. Celý proces tvorby a schvalování symbolů městské části Praha 3 byl formálně završen v říjnu slavnostním aktem, při kterém starosta

Prahy 3 převzal z rukou předsedy Poslanecké sněmovny dekret, ve kterém jsou nové symboly popsány takto:

Znak: Včerveném štítě na zeleném trávníku stříbrná

kvádovaná hradba s cimbuřím, zlatými otevřenými vraty s černým kováním a zlatou vytaženou mříží. Za hradbou tři stříbrné kvádované věže s cimbuřím, prostřední vyšší s valbovou střechou, krajní se stanovými, na všech zlaté makovice. Na prostřední věži červený štítek s českým lvem, na pravé věži sedmkrát modro – stříbrně dělený štítek s červeným lvem, na levé věži červený štítek se zlatým kalichem.

Prapor: List tvoří pět vodorovných pruhů červený, bílý, zelený, bílý a červený, v poměru 1:1:2:1:1. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Pavel Fojtík, Vexilologický klub

červená
bílá
zelená
bílá
červená

Z OLŠANSKÉHO HŘBITOVA

„Věčná nevěsta“ Jana Nerudy (Anna Holinová, 1834 – 1910)

Na Malé Straně v Praze, v ulici U lužického semináře, tam, kde se ulice rozšiřuje téměř v náměstíčko, stával uprostřed dům označený třemi maltézskými kříži. Ve druhém poschodí bydlel František Holina, komorník křížovnického generála Jakuba Beera, vynikající kaligraf, který uměl opisovat staré listiny a texty tak znamenitě, že byly k nerozeznání od originálů. U Holinů byl jeden z neoficiálních pražských „salónů“, kde se scházela vlastenecká společnost – docházeli tam K. J. Erben, V. Hanka, B. Němcová aj. Do tohoto „salónu“ chodíval i Jan Neruda. Ten ale nepřicházel na besedy o starých rukopisech nebo o české literatuře, nýbrž za plavovlasou dcerou pana komorníka, se kterou se seznámil v roce 1852 v Linkových tanečních hodinách – chodil tam za Aničkou Holinovou.

Celá Praha věděla o jeho lásce k Anně Holinové, se kterou chodil více než deset let. Deset let známosti, deset let lásky, a přece si Aničku nevezal. Léta si psali vřelé i vyčítavé dopisy. Léta se rozcházeli a zase scházeli. Neruda dával přednost kamarádům. Anna žárlila, trápila se, psala vyčítavé dopisy. Neruda jí dopisy vracel a chyby v nich opravoval červeným inkoustem. Dlouhotrvající láska zvolna dohořovala. Neruda vysvětloval, že není mužem, který by ji mohl učinit šťastnou manželkou, že je chudý a nikdy nezbohatne, že se vzdal „zajištěné existence“ a rozhodl se pro noviny a literaturu, prostě že nemá talent pro klidné a spokojené manželství.

Anna Holinová jeho vysvětlování nevěřila. Pokládala Nerudu za zrádce věrolomníka. Tušila a nakonec se také přesvědčila, že její prostá a důvěřivá láska Nerudovi nestačila, že hledal ženu, která by ho upoutala svým intelektem, která by mu byla rovnocenným partnerem. Nakonec zjistila, že tento ideál našel Neruda v Johanně Mužákové, která byla známa jako Karolína Světlá. Rok nadšené a komplikované lásky ke Světlé byl pro Nerudu také rokem definitivního rozchodu s Annou Holinovou.

Neruda zemřel v srpnu 1891. A byla to právě věrná Anna Holinová, která splnila jeho poslední přání – aby nebyl pochován do Slavína. Zakoupila mu na Vyšehradě hrob, který opatřila jednoduchým náhrobkem. Dodnes je to poutní místo všech, pro které je Neruda básníkem stále živým.

Anna Holinová přežila básníka o 19 let. Zemřela v roce 1910. Do smrti uchovávala památku na mladou lásku i na nenávisť k sokyni jako Nerudova „věčná nevěsta. Ale ani po smrti nesdílil se svou životní láskou alespoň společný hřbitov. Je pochována na Olšanech, na druhém konci Prahy. (V-9-130)

Libuše Neckářová

Po kom byla pojmenována Jeseniova ulice na Žižkově a s kým si ji pleteme?

Jan Jesenský, nar. 27. prosince 1566 ve Vratislavi, byl jedním z nejslavnějších lékařů a učenců své doby. Ač se tu nenarodil, k národu českému se počítal, sdílel jeho snahy a trpěl s ním.

Jan Jesenský z Jeseného (Jessenius de Magna Jessen) byl uherský šlechtic slovenského původu. Předci z otcovy strany pocházeli ze středoslovenského Turce. Roku 1562 byli povýšeni do zemanského stavu a v této době přesídlil Jesseniův otec do slezské Vratislavy, odkud pocházela Jeseniova matka.

Nadaný, pracovitý a ctizádostivý Jan si zvolil povolání pro život – lékařství. Studoval medicínu a filosofii ve Wüttenbergu a od roku 1585 v Lipsku. Studia dokončil na slavné italské univerzitě v Padově. Jako evangelík nemohl na katolické univerzitě získat doktorský diplom. Dostal jej v Praze. Jako praktický lékař se stal zakrátko pověstným, takže jej saský kurfiřt jmenoval svým osobním lékařem a po něm následovali i další vě-

vodové. Jesenský přitom udržoval spojení s předními evropskými učenými, jmenovitě se slavným astronomem Tycho de Brahem.

V Praze se stal Jesenský také učitelem, svými žáky nad jiné milovaným. Jako první na Vysokém učení pražském pitval lidské tělo a položil tak základ k poznání anatomie člověka.

Z přátelství s Tycho de Brahem se netěšil dlouho. Slavný astronom zemřel 24. října 1601

a Jesenský řečnil v Týnském chrámě nad jeho rakví.

Řečnil také při jiných příležitostech, obzvláště těch slavnějších. Například při korunovaci krále Matyáše v roce 1611 přednesl latinsky „vzácný vinš k novému úřadu“. Význačný byl také jeho projev při korunovaci Fridricha Falckého. Jesenský působil v Praze za panování Rudolfa II. i jeho nástupce Matyáše tiše, ale vydatně, coby učitel i lékař

*lohan: Iessenius
a Iessen.*

a požíval všeobecné vážnosti. Císař Matyáš jej také jmenoval svým osobním lékařem a historiografem. Univerzita jej pak zvolila za svého kancléře a roku 1618 za rektora. V této době se Jesenský pokoušel pozvednout úroveň pražského Vysokého učení.

V roce 1618 se začal také více věnovat politické a diplomatické práci. Zúčastnil se coby protestant stavovského odboje proti Matyášovi, což se stalo českému národu i jemu osobně osudným.

Po známém vyhození královských místodržících z okna, byl Jesenský direktorskou vládou vyslán na sněm uherských stavů, aby je získal pro podporu českého povstání. Začátkem července byl však v Bratislavě zatčen a převezen do vídeňského vězení. Po půl roce byl vyměněn za dva rukojmí. Dne 3. ledna 1619 konečně vyjel v doprovodu několika přátel z Vídně a 11. ledna se dostal šťastně do Prahy, kde ihned podal zprávu o svém nezdařeném poselství.

V létě 1620 byl jako člen poselstva vyslán k sedmihradskému knížeti Gáboru Betlenovi do Banské Bystrice.

Po zvolení Betlena uherským králem byla 27. srpna 1620 uzavřena dohoda „se všemi zeměmi spojenými“ proti již korunovanému Ferdinandovi. Pro Jesenského se situace na několik měsíců uklidnila a nic zlého proti sobě netušil, takže pokojně zůstal v Praze.

Tato přílišná důvěra ovšem zklamala. V březnu 1621 byl odveden ze svého domu a současně s mnohými jinými účastníky povstání byl uvězněn a odsouzen k trestu smrti. Jeho trest byl zostřen tím, že měl být jazyk zaživa vytažen tylem, on potom čtvrcen a čtvrtky potom měly být rozvěšeny na hlavních silnicích venku za městem.

Tento ortel byl jemu a také ostatním odsouzeným přečten 19. června 1621 na Pražském hradě. Jesenskému byl později trest zmírněn – byl mu „pouze“ zaživa uříznut kus jazyka, sřata hlava a obě vystaveno na Staroměstské věži. Tělo bylo vyvezeno v pytli ven za Horskou bránu, tam rozčtvrceno a nabodáno na kůly. Tento ortel byl nade všemi odsouzenými vykonán 21. června 1621.

Na památku tohoto muže byla pojmenována ulice pod kopcem sv. Kříže.

Chybně se objevuje v pojmenování ulice „Jeseninova“

Jesenin Sergěj Alexandrovič se narodil 21. 9. 1895 v okrese kozminském ve vsi Konstantinovu. Jako dvouletý hoch byl pro chudobu otce dán do vychování k zámožnému dědovi, kde prožil svá dětská léta. Byl velkým rváčem

a náčelníkem všech kluků. Poslali ho do internátní školy, kterou vychodil v 16 letech. Chtěli ho dát do moskevského učitelského ústavu, ale nedošlo k tomu.

Začal psát verše v 9 letech, ale uvědoměle začíná básník tvořit od

16-17 let. Osmnáctiletý přijel do Petrohradu. V letech války sjezdil celé Rusko. V 25 letech se podruhé oženil s americkou tanečnicí Isadorou Duncanovou, s níž navštívil Berlín, Paříž, New York. Brzo se však rozešel také s ní a vrátil se do Sovětského svazu. V roce 1924 navštívil Perzii, v roce 1925 Baku.

Skončil sebevraždou v leningradském hotelu 27. 12. 1925.

*Co vítr šeptá asi?
Co písek říct ti chce?
Či v zelené chceš vlasy
hřebínek z měsíce?*

*Ó, svěř mi svoje snění,
chci tajemství tvé znát.
Tvůj šelest před jesení
já, smutný, mám tak rád.*

Sergej Jesenin

Janko Jesenský je třetí osobnost, po němž se ulice - stejně jako po Jeseninovi - nejmenuje. Byl slovenským prozaikem, básníkem a překladatelem. Narodil se 30. 12. 1874 v Martině; vystudoval práva, doktorát dělal v Kluži v Rumunsku, pracoval jako advokát. Za I. světové války byl v ruském zajetí. V roce 1918 byl gemersko-malohontským nitranským županem a viceprezidentem Krajského úřadu.

Jeho básnické dílo tvoří lyrické sbírky impresionistického a ob-

čanského charakteru. S rostoucím nebezpečím nacismu se jeho tvorba vyznačovala ironicko-satirickým tónem a zasahovala do společenského a politického dění konce 30. a začátku 40. let 20. století. Své prozaické práce publikoval v časopisech a kalendářích, později knižně.

K zážitkům z I. světové války v Rusku se vracel dokumentární prózou. Ve svých dílech kritizuje maloměstskou buržoazii zpanštělé slovenské společnosti satiricko-humoristickým obrazem politického života na Slovensku roku 1918. Byl významným překladatelem ruské poezie do slovenštiny, zejména A. S. Puškina a A. Bloka. Janko Jesenský zemřel 27. 12. 1945 v Bratislavě.

*...Kto pre národ chce
apoštolom byť,
v remeslo diabla
nemože byť vinný,
musí mať čistou myseľ,
čistý štít,
reč čistou, ruky čisté,
čisté činy.*

Janko Jesenský

Zpracovala Jiřina Polanecká

Jessenius – latinsky
Jesenský – staročesky
Jesenský – novou češtinou

Z historie němých filmů bratří Čvančarů na Žižkově

„Dámy a pánové! Nabízíme vám velkolepou podívanou za nepatrný peníz. V našem podniku shlédnete div Prahy, to, co nelze nyní nikde spatřit. Filmy jimž se téměř před půl stoletím obdivovali, plakali, či smáli se vaši dědečkové a babičky. Za tím účelem sjíždíme půl Čech a vybíráme u cestovních kin, kde se dosud tyto poklady filmové prarodiny vyskytují; takové programy, při nichž rozum zůstává stát. Naše staré němé, ba dokonce hluchoněmé filmy jsou sensací prvního řádu. Dnes uvádíme v obnovené premiéře český film „Zelený automobil“. Naše známá diva Zdena Kavková hraje zde patnáctiletého caparta. Za zmínku stojí, že Antonie Nedošinská zde provádí stojky na rukou a její partner Theodor Pištěk jest tak hubený, že svléká se za bičem, takže naše spanilé návštěvnice nemají příčiny ke studu. V našem kině můžete kouřit i kdykoliv během představení objednat si tvrdou Plzeň či řízný smíchovský Staropramen. Při našich programech zaručeně neusnete a navštívíte-li nás jen jednou, propadnete nám jako čertu.“

Tak a podobně jsou stylisovány reklamní plakáty, letáčky a nebo hlášení uvnitř podniku amplionem Zahradního kina na Žižkově, Riegrova č. 19. Obchodně zdatný muž jednoduše zřídil kino v prostorném dvoře starého činžáku. Dvůr je osázen vzrostlými stromy a posezení za podvečera při illuminacním osvětlení je romantické. Inventář se skládá z pestře natřených lavic, kovových zahradních židlí, a pod verandami, kamž obecenstvo se uchýlí za deště, jsou sklápěcí křesla, dokonce zeleným sametem čalounovaná. Proti hledišti jest plát-no s těžkou oponou a projekční kabina jest ku podivu moderně zařízena dvěma zvukovými projektory nejnovější značky Ernemann II. s mohutnou aparaturou Klang. To proto, že **majitelé – bratři Čvančarové**, známí majitelé půjčovny filmů, promítají zvukově jen krásné malované grotesky Walta Disneye, a nebo význačné zvukové filmy minula, ale ostatní

Veselý čtvrtek
Dvě hodiny smíchu a veselí

Charlie Chaplin LAUREL a HARDY Frigo Harold Lloyd
Lupino Lane Soubor králů smíchu Larry Semon
Ve čtvrtek na komiky jen do blo REPUBLIKY!

Plakátek Veselých čtvrtků v biografu Republika, rok 1935

pořady týdne zabírají svrchu vzpomenuť staré němé filmy, k nimž jako hudebního doprovodu se používá mixerského stolu Marconi se synchronním dvoutalířovým aparátem anglické výroby. Nutno přiznat, že majitelé nešetřili nákladem na zařízení, který byl jistě značný.

Představení započiná jakmile se setmí. Během představení plíží se jako duchové v bílých bluzách číšníci s náručemi chladivého moku, který je vydatně konsumován. Sklenice staví se jednoduše pod židle, a pod verandami na stoly, kde před představením se podávají teplé i studené večere. Pojedli jsme také, neb jsme se na prohlídku vydali dosti záhy, a ceny jídel jsou skutečně levné. Příklad: smažený řízek či kotleta s opékanými brambory Kč 4,-. Teplá vařená šunka s čerstvou večerní houskou (10 dkg) Kč 2,-. Pěkná porce vepřové s knedlíky značně omaštěná sádlem Kč 3,50. Čtvrtka nadfvaného kuřete s bramborem 3,- Kč.

Sledujeme napínavý film „Upfr Nosferatu“. Přes své stáří nelze mu upřítí realistické podání. Obecenstvo se zájmem kvituje vrcholné výkony příšerného vampyra, jehož lůžkem jest rakev. Jeho smrt nastává při kuropení, při ssání krve z prsu mladé dívky.

Přestávka. Diváci si oddechnou po hrůzyplném filmu a vrhnou se k připraveným již stolům s pivem.

Druhá část programu je neméně hrůzný, tentokrát americký zvukový film „Tajemství panoptika“. Po konci obecenstvo reptá, že bojí se jít domů. Jest to však známý trik na majitele kina, neboť tím si obecenstvo vynutí přidání nějaké americké švandy, což se obvykle stane, a již běží Laurel a Hardy „Smetanová revoluce“. Zahrada se otřásá smíchy ze 700 hrdel, a věru každý si přijde na své. Diváci za malé vstupné: 1.- 2.- a 3.- Kč a majitelé kina při sedmi stech sedadlech jistě nebudou mít špatnou kalkulaci. Kdo má smysl pro humor, bude se zde skvostně baviti.

Žižkov může jen poděkovati za zřízení podobného podniku. Čtvrtek – to jest kapitola sama pro sebe. V ten den promítá kino staré americké grotesky, v nichž po letech ožívají znovu známá jména. Fatty, Frigo, Chaplin, Max Linder, Lehmáněk. Nikdo neví co se večer bude hráti, ale ještě nikdo nebyl zklamán. Na tento den je žižkovské obecenstvo upozorněno obrovskými reklamními figurinami, které procházejí v ulicích celé odpoledne, a to jest znamení, že v Zahradním kině je populární Veselý čtvrtek.

Žižkov jest vzhůru, a v sedm hodin již není ani jeden volný lístek. Z přílehlé restaurace se donese až 100 přístavkových židlí. Cena jest 2.- Kč. Majitelé zase za zvýšený výdělek nešetří na přídavecích, a konec večera „za málo peněz hodně legrace“, jest až k půlnoci. Tak se nikomu nechce domů.

Filmy stárnou, ale lidi ne. Pozorujete-li obecenstvo, připadá Vám jako děcka, neboť tolik srdečného smíchu nenajdete za podobný pakatel v celé Praze.

Loučíme se se sympatickými majiteli a obdivujeme jejich péli opatrovati takové filmy, o jejichž existenci již nikdo nevěděl. Jak jsme již výše uvedli, propadli jsme téže vášni jako obecenstvo. Jako když čertu jsme se zapsali, kino v nás získává dychtivé a pozorné diváky po všecken čas co podnik bude státi. **Lht.**

Převzato z listu HALÓ NOVINY z 9. června 1938

M.Č. – zkratku Lht. používal:

Lubomír Linhart (28. 6. 1906 – 10. 6. 1980), český filmový kritik, historik a teoretik, prof. AMU a UK, 1945-1948 první ústřední ředitel čs. Znárodně kinematografie. Autor statí, studií, monografií. (Malá čs. Encyklopedie, 1986)

O bezhlavém z Cimburkovy ulice

Mezi pražskými strašidly zaujímají před ní místo bezhlavci. Pod vyšehradskými šancemi strašil bezhlavý rytíř i bezhlavý voják, v Liliové ulici vídali lidé v nočním čase bezhlavého templáře, v Karmelitské se objevovala krásná herečka Laura bez hlavy. Známe dvojici bezhlavých Španělů, bezhlavého Francouze i Švéda i bezhlavého jezdcu ze Starého Města. V Hyberské se objevoval další bezhlavý jezdec, tento krát na trojnohém koni. Po Emauzích chodil bezhlavý mnich s měšcem, jiný bezhlavý jezdcu v dětském kočárku Úvozem. Na Vyšehradě hledal bezhlavý pod postelemi spáči vlastní lebku, jiný chodil na pavlači v podskalském domě

U Alexandrii. Na Valdštejském náměstí se objevoval ponocný, kterému srazil hlavu sám Valdštejn, protože mu ponocný v noci ztroubil právě pod ložnicí.

Bezhlavé strašidlo měl i starý Žižkov.

Bylo to v dobách, kdy na laciných pozemcích pod Vítkovem rychle vyrůstaly ještě lacinější domy. Tenkrát postavil v Cimburkově ulici dům pro chudé i jeden staroměstský kupec. Šetřil na písku i na maltě, na kamenech i na cihlách, takže dům měl mnoho puklin a prasklin, při dešti do něj zatékalo a v zíně čišel z každé šerbyny mráz, že nocležníky přes tváře jen lískalo.

Kupec chtěl z chudáků zbohatnout, a snadno si spočítal, že čím víc lidí tam bude spát, tím víc peněz z nich vyzíská; byty v domě byly proto maličké, v každé svět-

nici se tísnila jedna početná rodina. V přízemí i ve sklepě dal zříditi množství komůrek, a co komůrka, to noclehárna pro tolik lidí, kolik se jich tam jen vešlo; a byly ty komůrky tak nízké, že se v nich dospělý člověk nemohl ani postavit.

Kupci to však ještě nestačilo. Bez přestání měl strach, že leckdo spí v jeho domě zadarmo; marně ho fortnýř ujišťoval, že bez peněz na dlani nikdo ani práh nepřekročí. Myslel si, že ho okrádá i fortnýř, už nevěřil nikomu, a nakonec se rozhodl, že se přesvědčí sám. Vydal se na Žižkov a v podvečerní hodině bedlivě sledoval, jak cinkají drobné do misky ve fortně.

Zatím se venku strhl zlý nečas, lilo jako z okovu a ulice se proměnily ve špinavé potoky. Větr rval listy ze stromů i tašky ze střech a dopuštění bylo minutu od minuty horší. Lakomec si toho

všiml teprve když uviděl, že se mu přes fortanu tronsí lidé promoklí až na kůži. Hned ho napadlo, že by na té sibérii mohl vyzískat, a tak bez dlouhých řečí zvýšil poplatek za nocování. Kdo nechtěl nebo nemohl zaplatit, musel ven do nečasu. Chudáci majitele proklínali, svolávali na něj nejhorší tresty, ale kupec se jen smál.

Setmělo se, kupec spokojeně přepočítal grošíky, zabalil je do hedvábného šátku a přikázal fortnýřovi, aby připravil koně na zpáteční cestu.

Sotva za sebou fortnýř zavřel dveře, ve stropě zapraskalo, dům se otřásl a ve zdi

Klub přátel Žižkova

naskočila trhlina široká jako dlaň. Kupec chtěl vykřiknout, ale z hrdla mu nevyšel ani hlásek; chtěl uprchnout, ale nohy jakoby mu nepatřily. Znenadání se podlaha zhoupla jako na vodě, ve stropě znovu zaharašilo a zalupalo, ozvala se rána, a přední zeď domu se s rachotem rozpadla na kusy. Lidé vyběhli do nečasu a při loučích hledali zasypané; teprve nazíří se jim podařilo vyhrabat nocležníky z komůrky, jež byla těsně za fortnou. Nikdo je ani neznal jménem, tak byli chudí. Nakonec objevili i bezduché tělo kupce: ležel pod velkým trámem a chyběla mu hlava. Hledali ji několik dní, převrátili

každou cihlu, každý kámen, ale at' hledali jak hledali, nikde ji nenašli, a tak ho na konec pohřbili bez hlavy.

Nový majitel dal dům opravit, ale nikdo tu už nechtěl bydlet, protože za větrných a deštivých nocí se začal objevovat v domě i okolí duch lakomého kupce. Obcházel zdi, skláněl se mezi kameny, rozhrnoval houštiny za dvorkem, jako stín procházel světnicemi i komůrkami, hledal i v koutech staré fortny. Říkalo se, že hledá svou hlavu, ale nikdy ji nenašel a strašil tak dlouho, dokud dům nezbourali.

Z knihy Václava Cibuly
Nové pověsti pražské

Informace pro členy KPŽ

Vážení přátelé,

Od 1. června 2004 jsme opět přestěhovaní, tentokrát do Blahoslavovy ulice č. 2. Pro ty, kteří tam ještě nebyli - je to v paneláku, kterým procházejí z Komenského náměstí schoody, vedle nichž je trafika a za ní okna KPŽ. Těsně za Hudební školou.

Místnosti prošly generální opravou, všechno je úplně nové. Prostor je menší než jsme měli dosud, ale s menší cenou za nájemné a služby.

Prosíme členy,

aby si vyrovnali své členské příspěvky (100 Kč). Nesplnění této povinnosti budeme považovat za nezáměr o členství v KPŽ a je důvodem k jeho zrušení.

Připomínky písemně: KPŽ, Blahoslavova 2, 130 00 Praha 3, nebo telefonicky na číslo 222 714 180.

Výbor KPŽ

Přejeme všem pohodu a krásně prožité léto.

Těšíme se v září,

v nových místnostech na shledanou!

Žižkovské listy, občasník Klubu přátel Žižkova. Číslo 22. Sestavila Jiřina Polanecká. Redakčně upravila Ivana Jenišťová a Stanislava Peričová. Grafická úprava Denisa Halašová. Pro vlastní potřebu vydal v červnu 2004 KPŽ, Blahoslavova 2, 130 00 Praha 3, tel. 222 714 180

